2023

Hållbarhetsredovisning för Göteborgs stift 2023

MED SÄRSKILT FOKUS PÅ KLIMAT OCH MILJÖ

Svenska kyrkan
GÖTEBORGS STIFT

Innehåll

Inledning ... 2
Visioner, verksamhetsidé, inriktningsmål ... 2
Svenska kyrkans färdplan för klimatet ... 3
Aktuella målområden ... 3
Effektmål: Klimatneutralitet ... 4
Måluppfyllnad verksamhetsmål ... 4
Effektmål: Värderingsförändringar och andliga och existentiella frågor ... 7
Måluppfyllnad verksamhetsmål ... 7
Klimat kopplat till pilgrimsvandringar - Walk for Future 2.0. ... 7
Gröna verksamheter och aktiviteter ... 8
Marymetoden ... 8
Matfattigdom ... 8
Effektmål: Klimaträttvisa – Stärkt stöd till dem som drabbats mest ... 8
Fairtrade och rättvis handel ... 9
En hållbar ekonomisk utveckling ... 9
Ekonomisk styrning ... 9
Kapitalförvaltning ... 10
Redovisning av klimatbokslut 2023 ... 10
Sammanfattning växthusgasutsläpp och energiförbrukning 2023 ... 10
Några nyckeltal 2021 2022 2023 ... 11
Kommentarer ... 13
Avslutande ord – Bön för skapelsen ... 13

Inledning

Stora och medelstora svenska företag och organisationer är sedan årsskiftet 2017/2018 skyldiga att hållbarhetsredovisa. Göteborgs stift lyder inte (åtminstone inte ännu) under den här lagen. För att kunna visa upp och klargöra vad stiftsorganisationen har uppnått i sitt arbete för en långsiktigt hållbar utveckling sammanställer Göteborgs stift ändå en hållbarhetsredovisning, även om den inte innehåller alla delar som krävs av en organisation som enligt lagen är tvingad att redovisa sitt hållbarhetsarbete. Redovisningen utgår från såväl Göteborgs stifts övergripande vision, verksamhetsidé, stiftsstrategi och inriktningsmål, som från den mer specifika kravspecifikationen för Kyrkans miljödiplomering och inte minst från effekt- och etappmålen i Svenska kyrkans färdplan för klimatet.

Göteborgs stift arbetar sedan millennieskiftet enligt process- och ledningsverktyget Kyrkans miljödiplomering för hållbar utvecklig. Det övergripande och långsiktiga målet är att främja ett utvecklat, systematiskt och långsiktigt arbete – på såväl stiftskansliet som i stiftets församlingar och pastorat – med ständiga förbättringar för hållbar utveckling. I hållbarhetsredovisningen sammanställs resultat och analys av de delmål som formulerats för verksamhetsområdet Hållbar utveckling 2023 samt till viss del etappmålen i Svenska kyrkans färdplan för klimatet. Redovisningen är sorterad efter just de tre effektmålen i Färdplanen (se sid 3).

Visioner, verksamhetsidé, inriktningsmål

För att samla och fokusera stiftets resurser gentemot församlingarna arbetar stiftsorganisationen utifrån visionen:
" En öppen, tydlig kyrka som på ett relevant sätt förmedlar evangeliet till alla människor."

Visionen ligger till grund för verksamhetsidén:
"Göteborgs stiftskansli ska vara ett kompetenscentrum som inspirerar och stödjer församlingarna i att förverkliga deras uppdrag."

Dokumentationen för stiftets miljödiplomeringsarbete inleds med orden: *Göteborgs stift vill vara en förebild vad gäller hållbar utveckling och ta ett aktivt ansvar och stödja och inspirera stiftets församlingar i vår gemensamma uppgift att förvalta Guds skapelse.*

Allmänt inriktningsmål

- Vi tar alltid beslut utifrån de fyra hållbarhetsdimensionerna: andlig, ekologisk, ekonomisk[1] och social.
- Vi stärker stödet vid verksamhetsomställning för att vara kyrka i en ny tid.
- Vi arbetar för att verksamheter är ändamålsenliga i relation till nya behov, arbetsformer och förutsättningar.
- Vi bidrar till kyrkans nationella färdplan för klimatet.

Andra inriktningsmål mm som påverkar verksamheten för hållbar utveckling

- Effekt- och delmål i Färdplan för klimatet
- De mest betydande miljöaspekterna enligt stiftskansliets arbete med Kyrkans miljödiplomering

[1] En hållbar ekonomisk utveckling, Stiftets policy för kapitalförvaltning, ekonomisk styrning mm, se sid 12

Svenska kyrkans färdplan för klimatet

I december 2019 antog kyrkostyrelsen en Färdplan för klimatet med sikte på att hela Svenska kyrkan ska vara klimatneutral 2030. Planen började gälla från 2020 och år 2023 avslutades första etappen i färdplansarbetet. Andra etappen sträcker sig från 2024 till 2027.

De tre övergripande effektmålen för Svenska kyrkans färdplan för klimatet och som ska vara uppnådda 2030 är formulerade enligt nedan:

1. ***Klimatneutralitet***
   det vill säga inte lämna något nettobidrag till den globala uppvärmningen. Målet ska till största delen nås genom utsläppsminskningar inom kyrkans egen verksamhet, till exempel genom produktion av förnybar el, effektiv energianvändning och fossilfria transporter.

2. ***Värderingsförändringar och andliga och existentiella frågor***
   Svenska kyrkan ska verka för den värderingsförändring som vi som mänsklighet behöver åstadkomma och lyfta andliga och existentiella aspekter av klimatkrisen. Detta ska bland annat ske genom att integrera klimatarbetet i kyrkans uppdrag.

3. ***Klimaträttvisa – Stärkt stöd till dem som drabbats mest***
   Svenska kyrkan ska stärka stödet till de människor som drabbas mest av klimatförändringarnas effekter trots att de bidragit till dessa allra minst. Detta kommer till exempel att ske genom Act Svenska kyrkan och andra samarbetspartners.

Göteborgs stift har under 2023 på ett flertal sätt aktivt arbetat med Färdplanen för klimatet. Stiftet har bland annat deltagit i den nationella taktiska klimatgruppen genom klimat- och hållbarhetssamordnaren och den operativa gruppen om energi och elproduktion genom stiftsingenjören, drivit flera stiftsövergripande projekt inom målområdena inköp och konsumtion, arrangerat och deltagit i en rad utbildningar och webbinarier, samt verkat för att så många församlingar/pastorat som möjligt aktivt arbetat med målen i färdplanen.

Aktuella målområden

Göteborgs stift har alltsedan 2020 arbetat med de effekt- och delmål som är angivna i Färdplanen för klimatet tillsammans med ett antal mål som är mer specifika och angelägna för just stiftskansliet. Detta har gjorts huvudsakligen genom process- och ledningsverktyget Svenska Kyrkans miljödiplomering för hållbar utveckling och stiftets egna verksamhetsplaner.

Delmålen som är kopplade till färdplanen och de tre effektmålen är uppdelade på ett antal områden, snarlika uppdelningen enligt Kyrkans miljödiplomering. Göteborgs stift har i verksamhetsplanen för klimat och hållbarhet valt att sätta mål för 5 av områdena samt ett övrigt område rörande miljöledning och stödjande system (se nästa sida).

Utöver dessa målområden finns ytterligare tre omnämnda i Färdplanen: målområde 3 - Produktion av förnybar el, målområde 7 - Klimatanpassning och Krisberedskap, målområde 8 - Förvaltning av skog och mark. Än så länge finns dessa områden inte redovisade i stiftets Hållbarhetsredovisning, men förändringar kan komma att ske inför kommande år.

Målområde 1: Kyrkans uppdrag/Pastoral verksamhet
Målområde 2: Byggnader/energianvändning och energiproduktion
Målområde 3: Resor och transporter
Målområde 4: Kyrkogårdar och maskiner
Målområde 5: Ekonomi och konsumtion
Målområde 6: Miljöledning och stödjande system

Effektmål: Klimatneutralitet

Måluppfyllnad verksamhetsmål

I stiftskansliets verksamhetsplan för 2023 är det framför allt målen under områdena 2, 3 och 4 som direkt korrelerar till effektmålet Klimatneutralitet. Målområde 5 ekonomi och konsumtion kan även följas upp under Värderingsförändringar och Klimaträttvisa. Målområde 6, Miljöledning och stödjande system är i grunden förutsättningar för att Svenska kyrkans färdplan för klimatet i sin helhet ska kunna uppnås.

2. Byggnader/energianvändning och energiproduktion

Mål: 2.1. Inom ramen för åtagandet i Färdplan för klimatet och Kyrkans miljödiplomering ska stiftsövergripande energiuppföljning med analysverktyg genomföras för att kunna följa upp och minska energianvändningen.

Uppföljning: Målet var ursprungligen tänkt att genomföras i sin helhet 2021, men pandemin och brist på personella resurser ledde till att målet fördes över till 2022 och sedan till 2023. Under föregående år har arbetet med att planera insatser återupptagits och blivit mer stringent. Planeringen inriktar sig främst på de enheter som har många objekt och särskilt de objekt vars specifika energianvändning i form av köpt energi ligger högre än Färdplanens etappmål 2024–2027, som är satt till 115 kWh/m2, år. En del av insatsen under senare delen av 2023 har åtgått till att säkra siffrorna för bruksarea/uppvärmd area och av uppgiven energianvändning för år 2022. Tanken är att under början av 2024 komplettera med energianvändningen för år 2023 när denna är säkerställd.

Vad gäller kansliets egen energianvändning ligger den i paritet med år 2022, en svag minskning av energianvändningen, men något ökade utsläpp från fjärrvärmen. Användning av el för verksamheten vid stiftskansliet, Lilla Bommen (dvs den elanvändning vi kan påverka), är låg jämfört med toppåren 2019 och 2020, men med tanke på andelen anställda som arbetar hemifrån några eller några dagar i veckan och att all utrustning blir mer och mer energisnål, borde mängden använd el för verksamheten kunna minskas mer genom exempelvis bättre intrimning av belysning med mera.

3. Resor och transporter

Mål: 3.1. Minst hälften av alla resor i tjänsten i stiftskansliets regi vara fossilfria.
3.2. Uppmuntra kansliets personal att resa kollektivt såväl i tjänsten som till och från arbetet.
3.3. Uppmuntra och utmana enheterna i stiftet att arbeta utifrån färdplanens etappmål om resor.

Uppföljning: Ser man till antalet personkilometer som stiftets anställda och förtroendevalda reser per år sker cirka 60 % av dem med tåg, elbil, pendeltåg, vilket innebär att mål 3.1 är uppnått. Om man

däremot ser till utsläppen av växthusgaser för resor står de med bil för ca 66%, flyg för 32% och tåg och buss för 2%. År 2022 var procentsatserna de omvända, dvs flyg stod för 87 % av utsläppen medan bil stod för ca 12%.

Det som har hänt mellan åren är att utsläppen för de internationella flygresorna har minskat med 96%, inrikes flygresor har däremot ökat med 235% (men detta är en ökning från en mycket låg nivå), Utsläppen från resor med bil har minskat med cirka 25% och körsträckan har minskat med cirka 15%. Några medarbetare som kör mycket i tjänsten har börjat köra med elbil under 2023, vilket kan vara en förklaring till minskningen av utsläpp. Även Volvo On Demand visar en liten minskning av utsläppen per körd kilometer, men man särredovisar inte hur många kilometer som körts med el- resp. fossildrift. För att kunna nå målet behöver dock stiftskansliet minska sina utsläpp från biltrafiken i ännu snabbare takt än vad som skett mellan åren 2022 och 2023. Vad gäller flygresor måste vissa långväga resor ske för att stiftskansliet ska kunna upprätthålla och utveckla vänstiftssamarbetet med Östra stiftet, medan resorna med inrikesflyg bör hållas nere. Se även sid 10 till 13.

4 Kyrkogårdar och maskiner

Mål 4.1: Uppmana och utmana kyrkogårdsförvaltningarna att minska den fossila energianvändningen i enlighet med etappmål 5:1 i Färdplan för klimatet
4.2: Uppmuntra och utmana enheterna att göra insatser för ökad biologisk mångfald på kyrkogårdar och andra markområden man förfogar över.

Uppföljning: Kyrkogårdsprojektet, Klimatsmarta kyrkogårdar med rik biologisk mångfald, som utfördes i samverkan med Linköpings stift, Lunds stift och SKKF (Sveriges kyrkogårds-och krematorieförbund) avslutades under våren 2023. Verktygen som togs fram i detta projekt, bland annat en guide för beräkning av klimatutsläpp från begravningsplatser, guide för vattenanvändning, guide för biokolanvändning, en manual för ökad biologisk mångfald samt informativa skyltar att användas av begravningshuvudmännen har spridits via olika kanaler och även börjat användas. Spridningsarbetet fortsätter av klimatsamordnarna under 2024 i väntan på tillsättandet av en nationell operativ grupp. I maj 2023 medverkade klimat- och hållbarhetssamordnaren från Göteborgs stift tillsammans med kollegan från Linköpings stift i SKKF: s rikskonferens i Skellefteå och redogjorde då för resultaten av projektet med särskilt fokus på biologisk mångfald och de framtagna skyltarna.

Vad gäller målen 4:1 och 4:2 är arbetet således inlett, men det kommer att ta ett par, tre år till innan begravningshuvudmännen ställt om hela sin verktygs- och maskinpark. Guiden för ökad biologisk mångfald planeras att digitaliseras för ökad användning.

5 Ekonomi och konsumtion

Mål: 5.1. Öka kunskapen och intagandet av hållbara måltider
5.2. Klimatavtryck från inköp (scope 3) ska synliggöras för att stiftskansliet och övriga enheter i stiftet ska kunna ta välgrundade inköpsbeslut.

Uppföljning: Vad gäller mål 5.1 är detta uppfyllt genom att projektet Hållbara måltider enligt metoden OPP (One Planet Plate) genomförts och slutrapporterats. Syftet med projektet var och är att finna konkreta sätt att sänka matens klimatpåverkan för de kök och församlingar och pastorat som kommer i kontakt med projektet, samt att öka personalens medvetenhet och kunskapsnivå om mat och klimat. Av resultatet att döma har spridningseffekten varit mycket god och på såväl Helsjöns folkhögskola som Åh stiftsgård tillämpas metoden en eller flera dagar i veckan. Även all personal vid stiftskansliet har utbildats om hållbara måltider och konsekvenserna av dagens livsmedelsproduktion och konsumtion. Detta skedde vid en medarbetarsamling i december.

Mål 5.2 är delvis uppnått. Stiftskansliet redovisar för 2023 ett klimatbokslut i vilket en relativt stor andel av inköpen finns med. Detta har på totalen inneburit att andelen av klimatutsläppen från varor och tjänster för 2023 har gått förbi andelen från tjänsteresor. Fortfarande finns det produktgrupper som inte redovisas, exempelvis arbetskläder.

Uppföljning: För att underlätta för församlingar och pastorat att ta välgrundade inköpsbeslut har information och kunskap spridits om möjligheten att använda sig kostnadsfritt av det webbaserade verktyget CEMAsys. I systemet finns goda möjligheter att lägga in i stort sett allt som kan sorteras in under scope 3, exempelvis alla typer av varor och tjänster, tjänsteresor mm.

Vidare har färdplansprojektet *Återbruk av möbler med hjälp av IT-stöd, Sajkla* intensifierats vad gäller antalet utbildningar och informationsträffar. Ytterligare två projekt inom området inköp och konsumtion har kommit i gång under 2023 *Ramavtal med särskild klimatrelevans* och *Hållbar konsumtion.* Göteborgs stift är projektägare för de två förstnämnda medan Luleå stift är projektägare för hållbar konsumtion. Fokus i det projektet är att se hur stiftens befintliga främjande som är kopplat till verksamhet som benämns servicebyrå/ekonomiservice kan utvecklas i syfte att i samarbete med församlingar och pastorat och med spendanalyser som stöd skapa beteendeförändringar och minskad klimatbelastning. I Göteborgs stift finns två pilotenheter med.

För måluppfyllnaden spelar, förutom projekten, även de nätverk som finns inom stiftet en stor roll och då speciellt värdinnenätverket och hållbarhetsnätverket. Förhoppningsvis kan under 2024 bildas ett nätverk för inköpsansvariga. Försök har gjorts tidigare, men varit svårt eftersom det hittills är få personer som har det specifika uppdraget inköpsansvarig.

Stiftets och församlingarnas/pastoratens konsumtion påverkar inte bara de faktiska utsläppen av växthusgaser (effektmålet Klimatneutralitet) utan har också bärighet på effektmålen Värderingsförändringar och Klimaträttvisa.

6 Miljöledning och stödjande system

Mål: 6.1. Andelen enheter som arbetar med ett miljöledningssystem ska öka med minst tre per år
6.2. Informera om och uppmana enheterna om att använda sig av det upphandlade kemikaliehanteringssystemet

Uppföljning: Mål 6.1 är uppnått. I dagsläget är förutom stiftskansliet, Helsjöns folkhögskola och 19 andra enheter, pastorat eller församlingar, diplomerade. Under år 2023 har ytterligare minst fem enheter kommit i gång med att arbeta strukturerat med miljöledningssystemet: Torsby, Halmstad, Falkenberg, Orust, Munkedal, Åh stiftsgård. Inför 2024 har även Stora Lundby, Söndrum-Vapnö och Lerum fattat beslut. För de två sistnämnda är det omstart. Ytterligare minst ett 15-tal enheter arbetar på ett eller annat sätt med Kyrkans färdplan för klimatet. Så sammanfattningsvis kan konstateras att det finns ett stort engagemang och gott arbete i stiftets olika enheter i klimat- och hållbarhetsarbetet

För att klara kraven som rör kemikaliehantering finns ett nationellt upphandlat avtal med Chemgroup AB. Detta är ett kvalitets- och kostnadsmässigt fördelaktigt avtal som underlättar och förbättrar för användaren. För var år sker informationssatsningar och allt fler enheter ansluter sig till avtalet. Det kan tilläggas att flera av de enheter som inte använder sig av verktyget ändå har god koll på sin kemikaliehantering.

Effektmål: Värderingsförändringar och andliga och existentiella frågor

Måluppfyllnad verksamhetsmål

Inför 2023 formulerades under målområde ***1. Kyrkans uppdrag/pastoral verksamhet***,

Mål: 1.1 Göteborgs stift ska genom samverkan med vänstiftet i Borgs bispedöme och projektet *Håpets katedral* vara en röst för engagemang för skapelsens framtid utifrån Luthers teologi, och väcka tankar för värderingsförändringar mot en mer skapelseorienterad livsförståelse

Uppföljning: Under 2023 har förberedelserna fortsatt för att möjliggöra att katedralen Håpets Katedral (hapetskatedral.no) sommaren/hösten 2024 ska kunna bogseras ner för Bohuskusten och göra strandhugg på ett antal platser. En arbetsgrupp med Anna Laurin som projektledare har tagit fram informationsmaterial, ordnat webbinarier, besökt delar av styrelsen i Fredrikstad. I augusti bogserades katedralen till Arendal för medverkan i den s.k. Arendalsveckan. Det blev succé, men tyvärr kunde katedralen inte bogseras tillbaka som planerat. Detta fick ganska omfattande konsekvenser och turnén har fått flyttas fram till 2025. Arbetsgruppen har dock fortsatt att träffas och under Vetenskapsfestivalen i april 2024 kommer ett närliggande objekt, *Hoppets duva*, att byggas på Domkyrkoplan och under dagarna kommer det att bli föreläsningar och panelsamtal som berör existentiell hållbarhet kopplat till vetenskap och klimat- och miljöproblem.

Klimat kopplat till pilgrimsvandringar - Walk for Future 2.0.

I färdplansprojektet Walk for Future 2.0 kopplas pilgrimsverksamheten i kyrkan än starkare ihop med frågor om klimat och hållbarhet. Genom Act Svenska kyrkans arbete för klimaträttvisa har projektet under 2023 fortsatt att sträva efter ökad medvetenhet och motivation för värderingsförändring. Sommaren 2023 genomfördes två längre stiftsgemensamma vandringar för klimatet och den biologiska mångfalden. Den ena på temat Hela jorden och den andra på temat Härlig är jorden. Annika Spalde var pilgrimsledare för vandringen Hela jorden i vilken även klimat- och hållbarhetssamordnaren Christina Bernérus deltog vissa sträckor liksom personer från Pilgrimscentrum i Masthugget. Första lördagen i Skapelsetid, dvs. den 2 september (som kommit att bli en nationell dag för klimatvandringar) kom vandrarna fram till Pilgrimscentrum i Vadstena. Under kvällen genomfördes ett panelsamtal och en minnesgudstjänst för utdöda arter. Biskop Marika Markovits och ett par personer från Världsnaturfonden deltog i bägge.

Se människan

Temat för Bokmässan 2022 var klimatkrisen och Sydafrika. Detta innebar att det på såväl Se människans scen som på de seminarier Se människan arrangerade var ett stort fokus på klimatet - hur det påverka(t)s av mänsklig aktivitet, vad som krävs för att ställa om, men inte minst hur kyrkan kan bidra till en omställning genom ett aktivt hopp och framtidstro.

Vid utvärderingen av Se människan 2022 beslutades att Se människan att alltid ska ha med ett par seminarier och samtal som fokuserar på klimat- och hållbarhet. 2023 gavs seminariet *Skogen som källa till liv och konflikter* med David Thurfjell, religionshistoriker och författare, Sebastian Kirppu, skogsbiolog och Jannie Staffansson, landförsvarare och renskötare. På Se människans scen gavs samtalet *Klimatkris och hållbara beslut – Svenska kyrkans ansvar och inställning* samt ett fokusföredrag på temat Rättvisa i klimatkrisens spår.

Gröna verksamheter och aktiviteter

Ett nationellt och ekumeniskt nätverk med församlingar som arbetar med ”gröna verksamheter och aktiviteter” har etablerats i samarbete med Helsjöns folkhögskola. Syftet är att inspirera och kompetensutveckla i frågor som rör såväl hållbar odling, som i sådana som stödjer *FN:s globala mål 3.4 – Minska antalet dödsfall till följd av icke smittsamma sjukdomar och främja mental hälsa*. Den 27 september genomfördes en träff på temat ”Att finna liv och hopp i naturen”. 45 personer från 20 olika församlingar och pastorat fanns på plats på Helsjön.

Marymetoden

I Göteborgs stift har 13 enheter samt 3 samarbetspartners stärkt sin förmåga att ta emot personer i arbetsträning, praktik eller rehabilitering genom att de genomgått utbildning i MARY-metoden. Verksamheten stödjer FN:s globala mål 10:2 genom att bidra till att möjliggöra och verka för att alla människor, oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, ras, etnicitet, ursprung, religion eller ekonomisk eller annan ställning, blir inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet.

Matfattigdom

Göteborgs stift deltar aktivt i och understödjer initiativ från församlingar och andra civilsamhällesorganisationer och samfund i arbetet med frågor som rör matfattigdom. Arbetet hänvisar till *FN:s globala mål 2.1 – Tillgång till säker och näringsriktig mat för alla*, vilket innebär att senast 2030 avskaffa hunger och garantera alla människor, i synnerhet de fattiga och människor i utsatta situationer, inklusive små barn, tillgång till tillräckligt med säker och näringsrik mat året om.

Effektmål: Klimaträttvisa – Stärkt stöd till dem som drabbats mest

Inför starten av färdplansarbetet uttryckte Svenska kyrkans biskopar de utmaningar kyrkan står inför för att uppnå effektmålet Klimaträttvisa ungefär så här: *Som biskopar är vi ödmjuka inför de utmaningar som klimatkrisen ställer oss inför. Vi behöver förändra, men också förändras. Kristen tro bärs av erfarenheten av att det till synes omöjliga kan bli verklighet. Uppgivenhet ska inte få sista ordet. För Guds skull. För livets skull.* Ord som manar till såväl eftertanke som handling och som blivit en ledstjärna för arbetet med klimaträttvisa.

Under COP 28 som ägde rum i Dubai 30 november till 13 december 2023 hade Svenska kyrkan observatörsstatus, vilket innebar att Svenska kyrkan och Act Svenska kyrkan hade delegater på plats som följde förhandlingarna. Kyrkans delegationsledare Margareta Koltai var på plats och hon menar att trots att man bara hade observationsstatus försökte den lilla delegationen från Svenska kyrkan påverka mötet i flera rättvisefrågor.

I Göteborgs stifts församlingar, pastorat och stiftsorganisation har arbetet med klimaträttvisa succesivt integrerats i det internationella arbetet vilket bland annat kommer till uttryck i de årligt återkommande internationella dagarna. Temat för 2023 års dag var *Dela lika under samma himmel*.

Internationella perspektiv

Stiftet arbetar med flera internationella perspektiv, som syftar till att främja församlingarnas och pastoratens utveckling och motivation genom ökad medvetenhet om sin identitet som del av den världsvida kyrkan med det gemensamma uppdraget att återspegla Guds rike, med återkoppling till arbetet i Lutherska världsförbundet och Kyrkornas världsråd.

Det tar sig uttryck i kyrkosamverkan genom Act Svenska kyrkan, utbytesprogrammet Ung i den världsvida kyrkan, ömsesidig lärdom och inspiration genom våra vänstiftsrelationer liksom med svenska utlandsförsamlingar i SKUT samt vad gäller engagemang i migrationsfrågor.

Vad gäller klimatarbetet grundas all verklig förändring i en teologisk förståelse och livsorientering utifrån skapelsens helhet och helighet, människan som Guds avbild och vårt förvaltaransvar, och försoningens nödvändighet och möjlighet; en djupare reflektion kring hur vi återspeglar Guds rike behövs

för att motivera engagemang kring färdplanen. Genom att på olika nivåer fördjupa utbytet med våra systerkyrkor, och sätta oss in i dynamiken bakom migration, hindras vi från provinsiell självtillräcklighet och brist på sammanhang. Förutom den rika resurs som LVF och KV tillhandahåller, finns också ett teologiskt grunddokument för Act Svenska kyrkan som vi ofta lyfter fram.

Vad gäller konsumtionsmönster bör vi lära oss i jämförelse med våra systerkyrkor i andra delar av världen hur vi kan tänka och agera annorlunda med våra resurser. Den viktigaste tillgången är inte budgeten, utan utrymmet som ges åt alla i det allmänna prästadömet att vara kyrka och att räkna med Guds verk genom dem.

Vad gäller besöksresor är det viktigt att överväga när de är motiverade. Att helt klippa banden med omvärlden vore endast kortsiktigt en klimatbesparing av ovan nämnda skäl. Det är nödvändigt att bibehålla våra internationella relationer, men det går att minska andelen flygresor och öka andelen digitala möten. Verkliga relationer bör inledas genom fysiska möten, som sedan kan utvecklas vidare genom digitala medel. När det är möjligt, till exempel inom Europa, bör tågresor premieras. Till andra kontinenter behövs fortfarande flyg ibland. Men även med vänstiftet i södra Afrika kan digitala möten ökas. Det finns en plan att hjälpa till att finansiera en videokonferensanläggning på deras stiftscenter för gemensamma kurser.

Fairtrade och rättvis handel

Svenska kyrkan driver frågan om rättvis handel genom bland annat Fairtrade. Att välja rättvis handel och Fairtrade är ett konkret och aktivt sätt att bidra till bättre livsvillkor för människor i länder med utbredd fattigdom. Accelererande klimatförändringar ger uppenbara konsekvenser för bland annat kaffeodlarna, exempelvis svampbladssjukdom som med klimatförändringarna kan spridas till nya höjder. Klimatförändringarna ger också kraftiga och oberäkneliga regn med skred i bergsregionerna där kaffet odlas. Svenska kyrkan köper kaffe årligen för åtskilliga miljoner kronor, och har en unik position som en jättestor konsument att kunna stötta marknaden för att göra den mer rättvis.

Göteborgs stift har valt att vara medlem i föreningen Fairtrade. Som ett litet konkret bevis på engagemanget för Fairtrade och rättvis handel finns på kansliet en liten Fairtradebod. Vidare är allt kaffe och te som serveras i stiftets lokaler och stiftets regi Krav- och Fairtrademärkt. Stiftet vill även uppmuntra och underlätta för församlingar och pastorat att handla Fairtrade och att lyfta in frågorna i den egna verksamheten, vilket exempelvis görs genom att anordna webbinarier och nätverksträffar. I september 2023 arrangerades en utbildning i samverkan med Sackeus i deras lokaler i Göteborg. Sackeus är en av Svenska kyrkans ramupphandlade leverantörer och har allt sedan starten 1976 verkat för att etablera handel med små producenter i utvecklingsländer för att därigenom bekämpa fattigdom och stimulera utveckling och ekologisk odling.

En hållbar ekonomisk utveckling

Ekonomi som begrepp kan härledas från grekiskans "läran om hushållning av knappa resurser". Ur ett hållbarhetsperspektiv konstaterar forskarna (till exempel KTH.) att definitionen på ekonomi kan vidgas och ses ur olika perspektiv och definitioner. Att ekonomisk hållbarhet alltid måste ses som en integrerad del av hållbarhet är man dock överens om. En vanligt förekommande definition är*: Ekonomisk hållbarhet är en integrerad del av hållbarhet och innebär att använda, vårda och underhålla resurser (mänskliga och materiella) för att skapa långsiktigt hållbara värden genom bättre utnyttjande, återanvändning och återvinning av såväl förnyelsebara resurser som icke förnyelsebara resurser*. Med andra ord, vi ska hushålla med ändliga resurser i dag så att även framtida generationer kan få sina behov tillgodosedda. En annan definition är denna: *En ekonomisk hållbar utveckling kan definieras som en ekonomi som är hållbar över tid och som stödjer möjligheterna att nå andra hållbarhetsmål så som de exempelvis uttrycks i Agenda 2030* (professor Göran Finnveden, KTH).

Ekonomisk styrning

All kyrklig verksamhet omfattas av kyrkoordningens krav på god ekonomisk hushållning. Det innebär bland annat en stabil ekonomi som utgår från antagandet om att ”varje generation bär sina egna

kostnader” och att använda tillgängliga resurser på ett ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt i verksamheten. Stiftskansliet arbetar systematiskt med verksamhetsstyrning innebärande bland annat målformulering på förtroendemannanivå och medarbetarnivå, upprättande av verksamhetsplaner per verksamhetsområde samt integrerad budgetprocess. Stiftets ekonomi styrs utifrån beslutat målsatt kapital och granskas av externa revisorer.

Kapitalförvaltning

Stiftsfullmäktige har beslutat om en placeringspolicy för Göteborgs stifts kapitalförvaltning samt för de stiftelser som förvaltas av stiftet. Policyn anger att kapitalförvaltningen skall vara långsiktig, med betryggande säkerhet och ske på ett etiskt försvarbart sätt. Två grundläggande moraliska principer är vägledande i arbetet med kapitalförvaltning inom Göteborgs stift, nämligen människovärdesprincipen och förvaltarskapstanken. Göteborgs stift ska i sin kapitalförvaltning sträva efter att vara en ansvarsfull investerare. Det innebär att placeringar ska bedömas efter en analys av såväl hållbarhet och etik som de finansiella aspekterna. Detta uppnås genom att tillämpa de vid var tid gällande etiska placeringsregler som Svenska kyrkans nationella nivå har i sin placeringspolicy.

Redovisning av klimatbokslut 2023

Göteborgs stiftskansli redovisar sedan 2011 ett klimatbokslut med hjälp av det molnbaserade systemet *CEMasys*, vilket ger kansliet möjlighet att utvärdera och sätta mål för sina betydande miljöaspekter (krav enligt standarden för Kyrkans miljödiplomering). Detta innebär att kansliet ska ta reda på vilka aktiviteter, tjänster etcetera man har som ger stor miljöpåverkan. Kanske inte helt oväntat har en av kansliets viktigaste miljöaspekter under alla år redovisningen skett, varit tjänsteresor med flyg och bil.

Eftersom effektmålet att bli klimatneutral gäller hela Svenska kyrkans verksamhet har klimatredovisningen från och med 2022 kompletterats med ytterligare ett område som faller under segment (scope) 3, IT-utrustning och från och med 2023 även vattenförbrukning och kaffe.

På de kommande två sidorna redovisas en sammanfattning av Stiftskansliets växthusgasutsläpp och energiförbrukning, framtagen med hjälp av *CEMasys*. Uppgifterna utgör ett användbart underlag för stiftsorganisationen i dess strävan att nå sin del i Svenska kyrkans ambition att bli klimatneutral 2030. Tilläggas bör att verktyget också är fritt att disponera för alla enheter i Göteborgs stift och för varje år kan konstateras att antalet användare blir fler. För den som är intresserad hänvisas till klimat- och hållbarhetssamordnaren Christina Bernérus. Ambitionen är att under 2024 kunna sammanställa ett för stiftet gemensamt klimatbokslut för scope 1 och 2.

Sammanfattning växthusgasutsläpp och energiförbrukning 2023

Den här delen av rapporten visar en översikt av stiftsorganisationens energiförbrukning och klimatpåverkan. Klimatredovisningen innehåller data från interna och externa källor som är relaterade till stiftsorganisationens aktiviteter. Analysen är baserad på den internationella standarden The Greenhouse Gas Protocol Initiative (GHG-protokollet). Standarden är utvecklad av World Resources Institute (WRI) och World Business Council for Sustainable Development (WBCSD) och är den vanligaste standarden för att mäta växthusgasutsläpp. GHG-protokollet delar in utsläppen i tre segment, så kallade ***scope****, samt i direkta och indirekta utsläpp. Rapporteringen innefattar de följande växthusgaserna: CO_2, CH_4 (metan), N_2O (lustgas), SF_6, HFCs och PFCs. Dessa konverteras till CO_2-ekvivalenter i enlighet med IPCC (1995*

Diagrammen på kommande sidor visar stiftskansliets sammanlagda utsläpp av växthusgaser samt fördelningen mellan olika kategorier, dels för enbart 2023, dels för åren 2019–2023. Nedan redovisas några nyckeltal.

Några nyckeltal	2021	2022	2023
Total tCO_2e/Heltidstjänster (S1+2+3)	0,39	1,4	0,69
Total tCO_2e/Omsättning (S1+2+3)	0,26	0,95	0,49
MWh/Heltidstjänster (S1+2)	2,81	2,07	2,03

Bild 1 Totala utsläppen av växthusgaser för <u>2023</u> fördelat i procent på olika kategorier

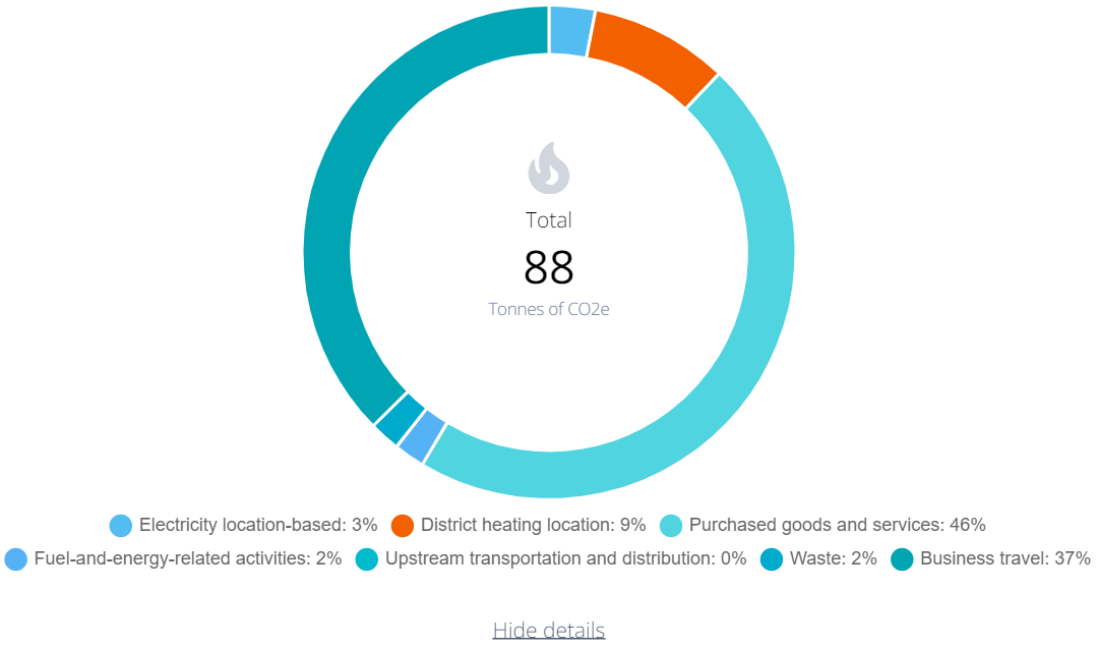

Bild 2 Utsläpp per kategori 2023

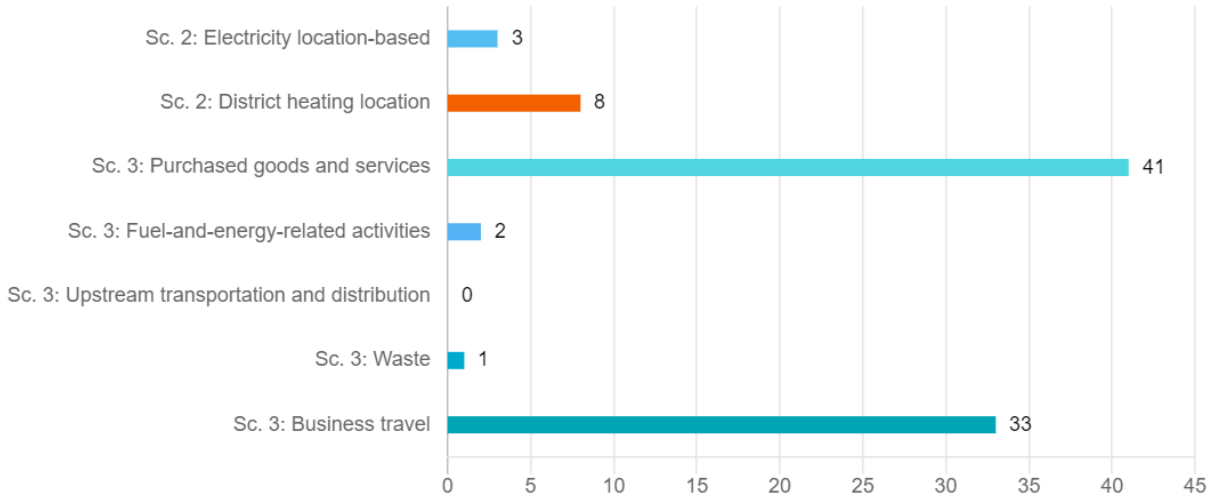

Som framgår av bild 2 redovisar stiftskansliet inte några direkta utsläpp i scope 1, vilket beror på att organisationen inte äger några fordon eller fastigheter som värms upp med någon form av bränsle.

Bild 3 Energianvändningen per år, 2019–2023

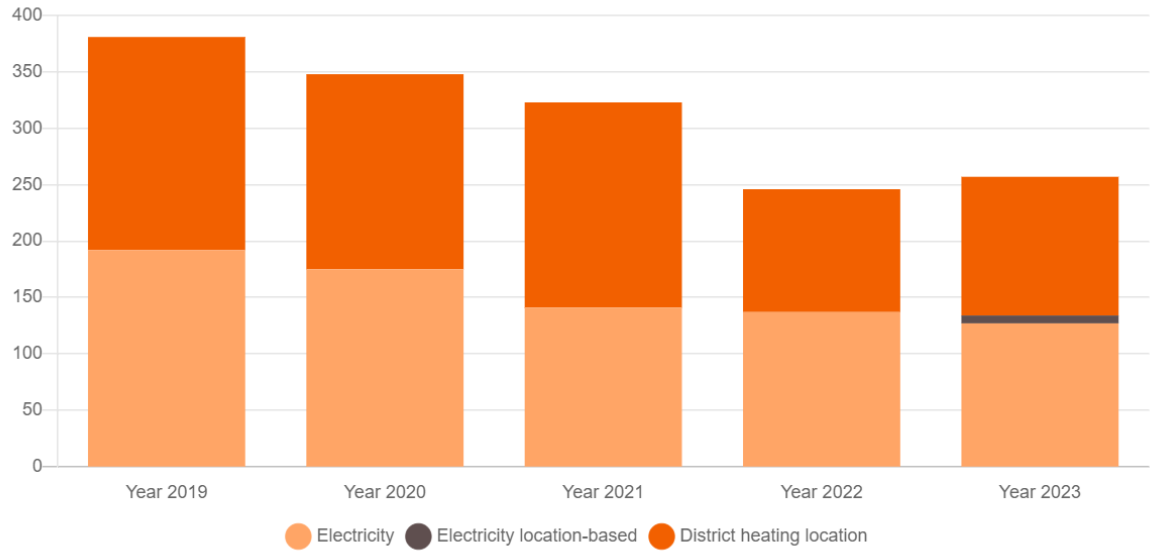

Minskningen av utsläppen från fjärrvärmen mellan åren 2021 och 2022 beror främst på byte av lokaler i Uddevalla. Det lilla bruna strecket som syns i stapeln för 2023 beror på att kansliet fr.om. 2023 redovisar utsläppen från elanvändningens hela livscykel.

Bild 4 totala utsläpp per kategori och år

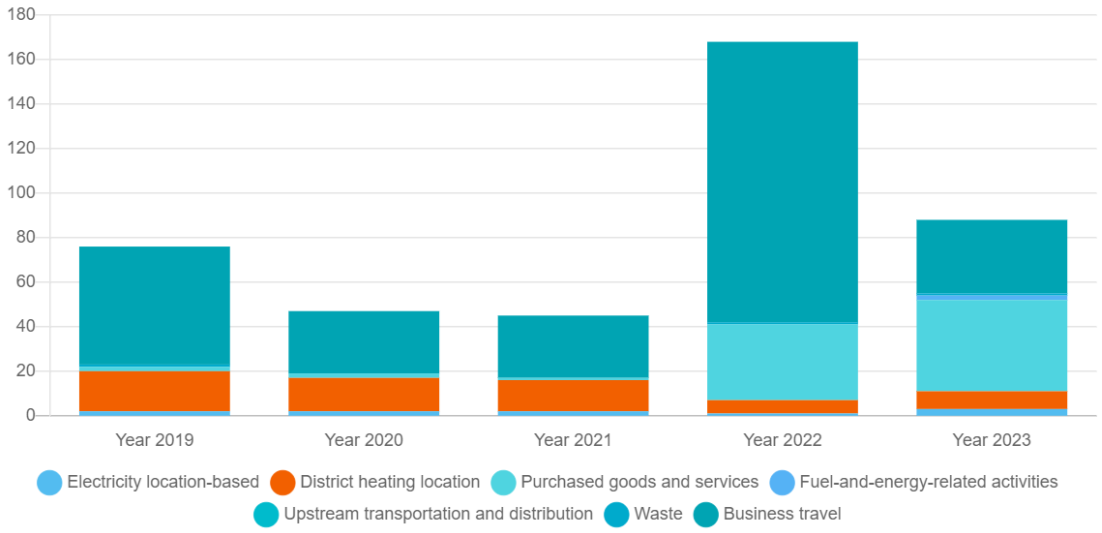

Kommentarer

Till och med 2021 har stiftsorganisationen inte mätt särskilt många av de indirekta aspekterna som läggs in i scope 3, men från och med 2022 har klimatredovisningen kompletterats med uppgifter om klimatpåverkan från inköp av en del typer av produkter såsom IT- teknik, möbler och kaffe, samt vattenanvändning, avfall mm. Kanske inte helt oväntat gav speciellt inköpen av stora skärmar ett förhållandevis stort klimatavtryck. I stapeln för 2022 är utsläppen från affärsresor betydligt större än något annat år. Det beror på att det just det året skedde ovanligt många och långa flygresor.

Så sammanfattningsvis kan konstateras:
att stiftsorganisations klimatutsläpp minskade vad gäller energianvändning mellan 2021 och 2022 med cirka 24 procent. Därefter kan skönjas en ökning främst beroende på ökad fjärrvärmeanvändning och verksamhetsel på Lilla Bommen. Elanvändningen i Uddevallakontoret har däremot nästan halverats mellan 2022 och 2023. Vidare har tillkommit viss elanvändning för fordon. Potential finns för minskning främst gällande verksamhetsel på kontoret i Göteborg.
att utsläppen från resor med bil har minskat sedan 2019 med cirka 38 procent, varav cirka 25% mellan 2022 och 2023.
att utsläppen från inköp är betydande, men då mätningarna har gjorts under så få år går det inte att uttala sig om ökning/minskning.
att stiftskansliet behöver göra ytterligare förflyttningar för att uppnå klimatneutralitet 2030. Att arbeta med existentiell/andlig hållbarhet kan leda till oanade förbättringar.

Avslutande ord – Bön för skapelsen

Gud, du källa till allt liv, vi tackar dig för din underbara skapelse, synlig i miljön som omger oss. Stärk oss i vårt uppdrag att förvalta och visa omsorg om naturen, den som är dina händers arbete och som uppmuntrar oss att bevara livet i dess många former. Allt detta ber vi genom Jesus Kristus, som lever och leder med dig, i den heliga Andens enhet, en Gud, nu och alltid. Amen.

Göteborg 2024-03-05.
Hållbarhetsredovisningen sammanställd av
Christina Bernérus, klimat- och hållbarhetssamordnare